

Wij en hun

Toen we naar North Carolina verhuisden, betrokken we eerst een huurhuis op drie straten van de school waar ik in de derde klas zou beginnen. Mijn moeder sloot vriendschap met een van de buurvrouwen, maar één was voor haar kennelijk genoeg. Binnen een jaar zouden we toch weer verhuizen en zoals ze aan ons uitlegde: het had weinig zin banden aan te knopen met mensen waar we toch weer afscheid van zouden moeten nemen. Nu stond ons volgende huis hooguit een kilometer bij het eerste vandaan en zou de korte reis nauwelijks tranen of zelfs maar een afscheid rechtvaardigen – het leek me meer zo'n situatie van 'later!' – maar niettemin nam ik het gedrag van mijn moeder over. Zo kon ik mooi doen alsof geen vrienden maken een bewuste keuze was. Als ik het wilde kon ik het heus wel. Het was gewoon niet het juiste moment.

In de staat New York hadden we op het platteland gewoond, waar je geen stoepen of lantaarnpalen had – daar kon je naar buiten gaan en toch alleen zijn. Maar als je hier uit het raam keek zag je andere huizen, en in die huizen andere mensen. Ik liep vaak na het donker worden buiten rond in de hoop nog eens getuige te zijn van een moord, maar voor het merendeel zaten de mensen in onze buurt gewoon in de kamer televisie te kijken. Het enige huishouden dat werkelijk anders leek was van ene meneer Tomkey, die niet in televisie geloofde. Dat wisten wij van de vriendin van onze moeder, die op een middag aan kwam zetten met een mand vol okra's. De vrouw gaf overigens geen mening – ze bracht gewoon haar informatie over, waarbij ze het aan mijn moeder overliet van haar woorden te maken wat ze wilde. Als mijn moeder had gezegd: 'Zoiets idiotisch heb ik nog nooit van mijn leven gehoord,' neem ik aan dat de vriendin daarmee zou hebben ingestemd, maar had ze gezegd: 'Drie

hoeraatjes voor meneer Tomkey,' dan zou de vriendin waarschijnlijk ook hebben ingestemd. Het was meer een soort test, net als de okra's.

Zeggen dat je niet in televisie geloofde was iets anders dan zeggen dat je er niks om gaf. Geloof impliceerde dat er achter televisie een filosofie zat en dat jij daar tegen was. Het suggereerde ook dat je te veel nadacht. Toen mijn moeder rapporteerde dat meneer Tomkey niet in televisie geloofde, zei mijn vader: 'Nou, dat is dan mooi voor hem. Volgens mij geloof ik er zelf ook niet in.'

'Ik denk er precies zo over,' zei mijn moeder, waarop ze samen naar het nieuws gingen kijken, en naar wat er na het nieuws kwam.

Steeds meer mensen kwam ter ore dat meneer Tomkey geen televisie had, en je hoorde steeds vaker zeggen dat dat allemaal goed en wel was, maar dat het hem niet aanging zijn geloof aan anderen op te dringen, vooral niet aan zijn onschuldige vrouw en kinderen. Er werd over gespeculeerd dat, net als de blinde die een scherper gehoor ontwikkelt, het gezin dat gebrek toch op een of andere manier zou moeten compenseren. 'Misschien lezen ze wel,' zei de vriendin van mijn moeder. 'Misschien luisteren ze wel naar de radio, maar je kunt er vergif op innemen dat ze iets doen.'

Ik wilde weten wat dat iets was, en zodoende begon ik bij de Tomkeys naar binnen te gluren. Overdag stond ik tegenover hun huis en deed alsof ik op iemand wachtte. 's Avonds, als het zicht beter was en de kans dat ik ontdekt werd kleiner, kroop ik in hun tuin en verstopte me in de bosjes.

Omdat ze geen tv hadden moesten de Tomkeys onder het eten wel praten. Ze hadden geen idee hoe miezerig hun leven was en ze schaamden zich er dan ook niet voor dat een camera hen oninteressant zou hebben gevonden. Ze wisten niet wat

aantrekkelijk was of hoe dat avondeten er eigenlijk uit hoorde te zien of zelfs hoe laat mensen geacht werden te eten. Soms gingen ze pas om acht uur aan tafel, als iedereen de afwas al lang klaar had. Onder het eten sloeg meneer Tomkey af en toe met de vuist op tafel en dan wees hij met een vork naar zijn kinderen, maar zodra hij was uitgesproken begon iedereen te lachen. Ik kreeg de indruk dat hij iemand imiteerde en vroeg me af of hij ons bespioneerde als wij zaten te eten.

Toen de zomer voorbij was en de school begon, zag ik de kinderen van Tomkey met papieren zakken de heuvel op marcheren. De zoon zat een klas lager dan ik, de dochter een klas hoger. We wisselden nooit een woord, maar ik kwam ze af en toe tegen op de gang en probeerde de wereld door hun ogen te zien. Hoe was dat nou, om zo onwetend en alleen te zijn? Kon een normaal iemand zich daar überhaupt een voorstelling van maken? Ik staarde naar een broodtrommeltje met Elmer Fudd erop en probeerde alles te vergeten wat ik over hem wist: het onvermogen van Elmer om de letter r uit te spreken, zijn voortdurende jacht op een intelligent en aanzienlijk beroemder konijn. Ik probeerde hem als een willekeurig poppetje te zien, maar het was onmogelijk hem los te zien van zijn status als beroemdheid.

Op een dag maakte een jongen in de klas die William heette aanstalten het foute antwoord op het bord te schrijven. Onze juffrouw zwaaide wild met haar armen en zei: 'Waarschuwing, Will. Gevaar, gevaar.' Haar stem klonk kunstmatig, ontdaan van iedere emotie, en wij moesten allemaal lachen: wij wisten dat ze de robot imiteerde uit een televisieserie over een gezin dat in de ruimte woonde. De Tomkeys zouden gedacht hebben dat ze een hartaanval kreeg. Ik bedacht dat ze een gids nodig hadden, iemand die hen door een gemiddelde dag heen kon helpen en op alles attenderen wat zij niet konden begrijpen. Ik had dat best in de weekenden kunnen doen, maar vriendschap zou hen

van elk mysterie hebben beroofd en het goede gevoel dat mijn medelijden met de Tomkeys mij gaf in de weg hebben gestaan. Dus hield ik afstand.

Begin oktober kochten de Tomkeys een boot, wat voor iedereen een geweldige opluchting scheen te zijn, met name voor de vriendin van mijn moeder, die opmerkte dat de motor duidelijk tweedehands was. Er werd melding gemaakt van het feit dat de schoonvader van meneer Tomkey een huis aan het meer had en de familie had uitgenodigd daar gebruik van te maken wanneer ze maar wilden. Dat verklaarde wel waarom ze het hele weekend weg waren, maar het maakte hun afwezigheid niet draaglijker. Het was net of mijn favoriete programma was afgelast.

Halloween viel dat jaar op een zaterdag, en tegen de tijd dat mijn moeder met ons naar de winkel ging waren alle mooie verkleedkleden uitverkocht. Mijn zussen gingen als heks en ik als landloper. Ik had ernaar uitgekeken om in vermomming bij de Tomkeys aan te bellen, maar ze waren weg, naar het meer, en hun huis was donker. Voor ze weggingen hadden ze een koffieblik vol gomballen op de veranda gezet, met een bordje erbij waar op stond: NIET GRAAIEN. In termen van Halloweensnoepgoed waren losse gomballen zo ongeveer het laagste van het laagste. Dat bleek eens te meer uit het grote aantal gomballen dat ronddreef in een waterbakje voor de hond dat ook op de veranda stond. Het was weerzinwekkend om te bedenken dat een gombal er in je eigen maag misschien wel net zo uitzag, en het was beledigend om toegevoegd te krijgen dat je niet te veel moest nemen van iets wat je eigenlijk niet eens hebben wilde. 'Wie denken die Tomkeys wel dat ze zijn?' zei mijn zus Lisa.

De avond na Halloween zaten we met z'n allen tv te kijken toen er werd aangebeld. Er kwamen niet veel mensen bij ons over de vloer, dus mijn vader bleef weliswaar zitten, maar mijn

moeder, mijn zusjes en ik renden met z'n allen naar beneden en deden open. Stond de hele familie Tomkey op de stoep. De ouders zagen eruit als altijd, maar hun zoon en dochter waren verkleed – zij als ballerina en hij als een of ander knaagdier met oren van badstof en een staart die gemaakt was van iets wat op een verlengsnoer leek. Ze bleken de vorige avond eenzaam aan het meer te hebben gezeten en de kans gemist te hebben om Halloween te lopen. 'Daarom gaan we nu maar de deuren langs, als het niet erg is,' zei meneer Tomkey.

Ik schreef hun gedrag toe aan het feit dat ze geen tv hadden, maar de televisie leerde een mens niet alles. Met Halloween ging je langs de deuren, dat was normaal, en dan kreeg je snoep, maar als je op 1 november langs de deuren ging om snoep te vragen, heette dat bedelen, en dat gaf andere mensen een onbehaaglijk gevoel. Dat was nou net een van die dingen die je geacht werd zelf van het leven te leren, en ik was boos dat de Tomkeys dat niet begrepen.

'Maar natuurlijk is het niet te laat,' zei mijn moeder. 'Kinderen, als jullie nou eens... gauw... het snoep gaan halen.'

'Maar het snoep is op,' zei mijn zus Gretchen. 'Dat heb je gisteravond weggegeven.'

'Niet dát snoep,' zei mijn moeder. 'Die andere snoepjes. Als jullie die nou eens snel gingen halen?'

'Je bedoelt ónze snoepjes?' zei Lisa. 'De snoepjes die we verdiend hebben?'

Dat was precies waar onze moeder op doelde, ze wilde het alleen niet met zoveel woorden zeggen waar de Tomkeys bij stonden. Om hun gevoelens te ontzien wilde ze hen doen geloven dat we altijd een emmer vol snoepjes in huis hadden, voor het geval iemand aanbelde en erom vroeg. 'Toe nou,' zei ze. 'Schiet eens op.'

Mijn kamer lag aan de hal. Als de Tomkeys gekeken hadden, zouden ze mijn bed hebben kunnen zien, en een bruine papie-

ren zak waarop stond: AFBLIJVEN, MIJN SNOEP. Ze hoefden niet te weten hoeveel ik had, dus ging ik naar mijn kamer en deed de deur achter me dicht. Vervolgens trok ik de gordijnen dicht en schudde mijn zak leeg op het bed, om de minst lekkere snoepjes eruit te zoeken. Al mijn leven lang word ik ziek van chocola. Ik weet niet of ik allergisch ben of zoiets, maar zelfs van de kleinste hoeveelheid krijg ik al een verblindende koppijn. Uiteindelijk heb ik geleerd eraf te blijven, maar als kind vertikte ik het om me buiten te laten sluiten. Ik at die chocoladecakejes gewoon op, en als het bonken begon gaf ik het druivensap of de sigarettenrook van mijn moeder of mijn strakke bril de schuld – alles, behalve de chocola. Mijn chocoladereepjes waren vergif maar wel vergif van een goed merk, dus die legde ik op stapel nr. 1: snoepgoed dat absoluut niet naar de Tomkeys zou gaan.

Op de gang hoorde ik mijn moeder vertwijfeld naar een gespreksonderwerp zoeken. ‘Een boot!’ zei ze. ‘Dat klinkt geweldig. Kun je hem zo het water in rijden?’

‘We hebben een trailer, om precies te zijn,’ legde meneer Tomkey uit. ‘Wat we doen is, we rijden hem zo achteruit het meer in.’

‘O, een trailer. Wat voor soort?’

‘Nou ja, het is een boottrailer,’ zei meneer Tomkey.

‘Oké, maar is hij van hout, of, u weet wel... ik denk dat ik eigenlijk meer bedoel wat voor stijl trailer hebt u?’

Uit de woorden van mijn moeder spraken twee boodschappen. De eerste en duidelijkste was: ‘Ja, ik praat wel over boottrailers, maar ik sterf ook duizend doden.’ De tweede, alleen voor mijn zusjes en mij bestemd, was: ‘Als jullie niet onmiddellijk met dat snoep komen, zul je nooit meer vrijheid en geluk ervaren, en je zult vergeten hoe het voelde om in mijn armen te worden gesloten.’

Ik wist dat het een kwestie van tijd was voor ze mijn kamer binnen zou komen om zelf wat snoep bij elkaar te zoeken, en

dan zou ze pakken wat er te pakken viel, zonder acht te slaan op mijn classificatiesysteem. Als ik gewoon even had nagedacht zou ik het meest waardevolle deel van mijn snoepcollectie in de kast hebben verstopt, maar in plaats daarvan scheurde ik, in paniek bij de gedachte aan haar hand op mijn deurknop, de wikkels eraf en begon de repen in mijn mond te proppen, wanhopig, alsof het een wedstrijd was. Het waren vooral minireepjes, die makkelijk te behappen waren, maar toch was de ruimte beperkt, en het viel niet mee om tegelijkertijd te kauwen en nog meer te verstouwen. De hoofdpijn zette onmiddellijk in, maar die schreef ik aan spanning toe.

Mijn moeder zei tegen de Tomkeys dat ze even iets moest checken, waarna ze mijn deur opendeed en haar hoofd om de hoek stak. 'Wat ben jij in gódsnaam aan het doen?' fluisterde ze, maar mijn mond was te vol om antwoord te geven. 'Ik kom er zo aan!' riep ze, en terwijl zij de deur achter zich dichtdeed en op mijn bed af kwam, begon ik de winegumlippen en snoepkettingen die ik van stapel nr. 2 had gepakt kapot te trekken. Dat waren de op één na lekkerste dingen die ik had gekregen, en hoewel het pijn deed ze kapot te maken, zou het nog meer pijn hebben gedaan ze weg te geven. Ik was net begonnen een doosje Red Hots te verfrommelen toen mijn moeder het uit mijn handen scheurde, en per ongeluk afmaakte wat ik begonnen was. Snoepjes van hagelkaliber kletterden op de grond, en terwijl ik ze met mijn ogen volgde griste ze een rol Necco-wafels van mijn bed.

'Niet die,' smeekte ik, maar in plaats van woorden kwam er chocola uit mijn mond, gekauwde chocola, dat op de mouw van haar trui viel. 'Niet die. Niet die!'

Ze schudde met haar arm en het bergje chocola viel als een afgrijselijke drol op mijn sprei. 'Je zou jezelf eens moeten zien,' zei ze. 'Ik bedoel écht zien.'

Afgezien van de Necco-wafels pakte ze ook nog een paar Toot-

sie Pops en een handjevol karamels in cellofaantjes. Ik hoorde hoe ze zich tegenover de Tomkeys verontschuldigde voor haar afwezigheid en toen hoorde ik mijn snoep in hun tassen vallen.

‘Wat zeg je dan?’ zei mevrouw Tomkey.

En de kinderen antwoordden: ‘Dank u wel.’

Ik mocht dan in de problemen zitten omdat ik mijn snoep niet snel genoeg had afgedragen, mijn zusjes zaten nog veel meer in de problemen want zij hadden helemaal niks afgedragen. Het begin van die avond brachten we elk op onze kamer door. Vervolgens daalden we, de een na de ander, behoedzaam weer de trap af, en voegden ons bij onze ouders voor de tv. Ik was de laatste die beneden kwam. Ik ging naast de bank op de grond zitten. Er was een western op, en zelfs als mijn hoofd niet gebonkt had, betwijfel ik of ik het verhaal had kunnen volgen. Een stelletje outlaws zat boven op een rotsachtige heuvel en tuurde naar een enorme stofwolk die vanaf de horizon aan kwam zetten, en ik dacht weer aan de Tomkeys en hoe eenzaam en misplaatst ze er in die domme kostuums hadden uitgezien. ‘Wat had dat jongetje eigenlijk voor staart?’ vroeg ik.

‘Sssjjj,’ zeiden de anderen.

Maanden had ik die mensen beschermd en over hen gewaakt, maar nu hadden ze, met één stomme actie, mijn medelijden in iets hards en akeligs veranderd. Het was geen geleidelijke verandering geweest, het was in één klap gegaan, en het maakte een onbehaaglijk gevoel van verlies bij me los. We waren geen vrienden geweest, de Tomkeys en ik, maar toch had ik ze mijn nieuwsgierigheid geschonken. Mij met de familie Tomkey bezighouden had me een edelmoedig gevoel gegeven, maar nu zou ik het over een andere boeg moeten gooien en behagen scheppen in mijn haat. Het enige alternatief was doen wat mijn moeder mij had opgedragen en goed naar mezelf kijken. Dat was een oude truc, bedoeld om je haat naar binnen te keren,

en hoewel ik vastbesloten was er niet in te trappen viel het niet mee om het beeld van me af te zetten dat door haar suggestie werd opgeroepen: een jongen op een bed, zijn mond besmeurd met chocola. Een mens, maar ook een varken, omringd door rommel en zich volproppend met alles wat het een ander niet gunt. Als dat het enige beeld op de wereld was geweest zou je je genoodzaakt hebben gezien er al je aandacht aan te schenken, zeker, maar gelukkig waren er ook nog andere. Die koets, bijvoorbeeld, die de hoek om kwam met een lading goud. Die glimmende nieuwe Mustang cabriolet. Dat tienermeisje, met haar prachtige lange manen, dat Pepsi drinkt met een rietje, het ene beeld na het andere, steeds maar door, tot het nieuws, en wat er na het nieuws kwam.